

BYDŁO MIĘSNE. Charakterystyka hodowli

Waga cieleńca

Gospodarstwo chcące czerpać zyski z produkcji zwierzęcej musi być gospodarstwem specjalistycznym, a to wymaga od rolnika solidnego przygotowania opartego na gruntownej wiedzy teoretycznej podbudowaną wieloletnią praktyką. Przy tym nie mogą to być ogólne wiadomości o hodowanym gatunku zwierząt, ale rzetelna, głęboka wiedza dotycząca wybranego gatunku produkcji inna dla hodowcy bydła mlecznego, inna dla bydła mięsnego. O wyborze specjalizacji mogą zdecydować możliwości produkcji paszy, liczba rąk do pracy, zapotrzebowanie rynku, a przede wszystkim cena zbytu.

Gospodarstwa posiadające duży areal trwałych użytków zielonych i słabo wykorzystanej ziemi powinni rozważyć możliwości tworzenia stad bydła mięsnego. Biorąc pod uwagę względy organizacyjne i ekonomiczne, stado krów mięsnych nie powinno być mniejsze niż 20 sztuk. Największą wadą tego kierunku produkcji jest powolny obrót kapitału.

Kłopot niedoświadczonych hodowcy

Bydło mięsne doskonale znosi niskie temperatury, wystarczą zadane wiaty ze stałym dostępem do wybiegów i wody w niezamarzających poidłach. Wymaga wolnego utrzymania, najlepiej na głębokiej ściółce. Nakłady inwestycyjne i nakłady pracy są niskie w porównaniu z bydłem mlecznym. W stadach mięsnych występuje silna współpraca zwierząt oraz nadzwyczajny instynkt macierzyński i obronny. Z tego powodu bydło mięsne może stwarzać niedoświadczonym hodowcom wiele problemów przy zabiegach zootechnicznych i weterynaryjnych. Przy jego obsłudze należy wykazywać zdecydowanie i stanowczość, ale bez agresji, pamiętając o zasadzie ograniczonego

zaufania. Bardzo ważne jest również zapewnienie zwierzętom możliwości oddalania się na bezpieczny dystans od źródła potencjalnego zagrożenia (duża powierzchnia kopców lub pomieszczeń ze swobodnym dostępem do wybiegów oraz obszerne kwatery na pastwisku z kępami drzew, jako naturalne

osłony). Wtedy, przy umiejętnym postępowaniu, bydło jest łagodne i darzy zaufaniem obsługujące je osoby.

Metody tworzenia stad

Pierwsza, dość kosztowna i szybka to zakup czystorasowego materiału hodowlanego wybranej rasy mięsnej, najlepiej dostosowanej do warunków produkcyjnych i wymogów rynku. Dodatkową korzyścią hodowli czystorasowej jest szybkie założenie ksiąg hodowlanych, prowadzenie oceny użytkowości mięsnej, a w przyszłości sprzedaż materiału hodowlanego.

Druga metoda to krzyżowanie wypierające, polegające na konsekwentnym krzyżowaniu krów rasy wypieranej i jej mieszańców z buhajami mięsnymi wciąż tej samej rasy. Takie postępowanie, w ciągu

for., Olga Mikrut

Zasadą mięsnego kierunku użytkowania bydła jest wykorzystanie krów tylko do rozrodu i wychowu cieląt

4-6 pokoleń powoduje prawie całkowite upodobnienie rasy wypieranej do wypierającej. Jest to sposób tani i godny polecenia hodowcom, których nie stać na zakup stada mięsnego, ale są na tyle młodzi, że doczekają się efektów swojej pracy. Najlepiej budować stado mięsne w oparciu o krowy stosunkowo młode, niezbyt mleczne. Idealnie, gdy są to jałówki lub pierwiastki, bo wtedy łatwiej jest przestawić mamki na niższą produkcję mleka. W celu wykorzystania mleka, do krów mamek można dołączyć dodatkowe cielęta.

Wybująły mieszaniec

Zwierzęta pochodzące z krzyżowania wypierającego dobrze przystosowują się do lokalnych warunków środowiskowych. Materiał męski pochodzący z takiego krzyżowania jest opasany i sprzedawany do zakładów mięsnych. W pierwszym krzyżowaniu F1 (50% rasy wyjściowej i 50% rasy mięsnej) wystąpi efekt heterozji,

czyli wybująłości mieszańców, objawiający się:

- większą masą rodzących się cieląt,
- większym tempem przyrostów i lepszym wykorzystaniem paszy (o 5-6%),
- wyższą wydajnością rzeźną (1-2%),
- lepszym umięśnieniem tuszy (o ok. 5%),
- lepszą jakością kulinarną mięsa.

Po pierwsze cielęta

Zasadą mięsnego kierunku użytkowania bydła jest wykorzystanie krów tylko do rozplodu i wychowu cieląt. Miarą produkcji jest zatem liczba i masa ciała cieląt odsadzonych od matek pod koniec sezonu pastwiskowego. Cykl produkcyjny w stadzie mięsnym wyznaczany jest terminem kryć, wcieleni i odsadzania cieląt od krów. Najlepsze są wycielenia zimowo-wiosenne (styczeń - maj). Cielęta mogą wtedy korzystać z pastwiska, a krowy mają wyższą mleczność. Aby osiągnąć ten cel, należy organizować krycia, w okresie wiosenno - letnim (kwie-

cień - sierpień). W stadach zarodowych są one zalecane od kwietnia do czerwca (najlepiej z synchronizacją rui), a na cały sierpień wpuszcza się do stada buhaja w celu pokrycia nie zacielenych krów. Takie postępowanie ogranicza jałowość do minimum. Ojcostwo cieląt ustala się na podstawie terminów porodów lub poprzez badanie krwi. Przedstawiony sezon krycia można regulować, dostosowując go do specyfiki i potrzeb gospodarstw (np. zwiększona podaż pasz itp.).

Dyktał płodności

W stadach, w których nie stosuje się inseminacji, buhaj przebywa w stadzie przez cały okres krycia. Ten system zapewnia lepszą płodność. Należy pamiętać, że nie da się uzyskać pełnej sezonowości wycieleń bez surowego brakowania krów jałowych, co negatywnie wpływa na opłacalność chowu. Buhaj rasy mięsnej może być użytkowany w stadzie przez 3 lata. Do wykorzystania buhaja potrzebne jest

Tabela. Charakterystyka ważniejszych ras mięsnych

Rasa	Masa ciała (kg)	Wys. w kłębie (cm)	Dojrzałość hodowlana	Mleczność matki	Masa cieląt (kg)	Przyrost dzienny (g)
Charolaise	buhaj 1100-1300 krowa 650-900	buhaj -150 krowa -140	18-28 m-ce	dobra	♂ - 45 ♀ - 40	1200-1500
Limousine	buhaj 1000-1100 krowa 650-800	buhaj -150 krowa -140	16-20 m-cy	zadawalajaca	♂ - 40 ♀ - 35	1100-1300
Piemontese	buhaj -950 1150 krowa 750	buhaj -145 krowa -140	16-18 m-cy	bardzo dobra	♂ - 40 ♀ - 35	1000
Blond d' Aquitaine	buhaj 1100-1400 krowa 650-850	buhaj -155 170 krowa -140-150	18-24 m-ce	bardzo dobra	♂ - 48 ♀ - 44	1200 -1300
Aberdeen Angus	buhaj 900-1000 krowa 550-600	buhaj -130 krowa -140	15 m-cy	średnia	♂ - 35 ♀ - 30	900
Simentaler	buhaj 1200 krowa 750	buhaj -150 -160 krowa -140	18-24 m-ce	bardzo dobra	♂ - 40 ♀ - 35	1200-1400
Salers	buhaj 1200 krowa 850	buhaj -155 krowa -145	15 m-cy	bardzo dobra	♂ - 45 ♀ - 40	1000 -1400
Hereford	buhaj 900 krowa 600 -750	buhaj -140-150 krowa -140	20 m-cy	średnia	♂ - 33 ♀ - 30	850-1400

stado powyżej 20 krów, z których w ciągu roku powinno się wycielić 18-19 sztuk.

Dopasanie końcowe

Zaletą zimowych wycieleń jest lepsze przygotowanie cieląt do korzystania z pastwiska oraz wyższe przyrosty w sezonie pastwiskowym. Po zakończeniu wypasu należy przeprowadzić intensywne dopasanie końcowe, w celu uzyskania odpowiedniej masy końcowej i tusz wysokiej jakości. Wycielenia wiosenne nie wymagają tak dużych nakładów (pomieszczenia inwentarskie mogą być mniejsze), ponieważ cielęta rodzą się na pastwisku. Późno urodzone cielęta wykorzystują pastwisko tylko w niewielkim stopniu. System ten może być stosowany w gospodarstwach posiadających grunty orne oraz maszyny do zbioru i konserwacji pasz (potrzeba więcej paszy wysokiej jakości).

Początek opasu właściwego

Zakończenie odchowu następuje w momencie oddzielenia cieląt od matek jesienią, w czasie powrotu do obory, kiedy osiągają masę ciała około 300 kg. Rolnik decyduje, co zrobi z cielętami - które zostaną sprzedane, zostawione na remont stada czy do dalszego, ciężkiego opasu. Rozpoczyna się opas właściwy. Opas intensywny stosuje się w celu osiągnięcia przez zwierzęta 500-600 kg masy ciała w wieku 14-18 miesięcy lub do 700-800 kg (24-30 miesięcy). Najlepiej nadają się do tego celu buhajki ras mięsnych oraz ich mieszańce, które mają duży potencjał genetyczny do syntezy białka. Zwierzęta opasane w tym systemie osiągają dzienne przyrosty rzędu 1 000-1 500 g. Aby sprostać tym wymaganiom, hodowca powinien dobrze zbilansować żywienie zarówno pod względem białkowym, jak i energetycznym. Dobre wyniki uzyskuje się, kiedy zwierzęta otrzymują kiszonki z kukurydzy z niewielką ilością siana i słomy (ok. 1-3 kg dziennie). Paszę treściwą podajemy w ilości 3 do 8

for. Edward Krajewski

W miarę wzrostu i rozwoju, zaczyna się odkładać coraz większa ilość tkanki tłuszczowej.

kg dziennie, w zależności od masy ciała zwierząt. Spotyka się również hodowców, którzy osiągają wysokie dzienne przyrosty, stosując w tym czasie żywienie paszami treściwymi do woli. Nie zawsze ma to jednak uzasadnienie ekonomiczne.

Tempo wzrostu przeżuwacza

Młode przeżuwacze charakteryzują się szybkim tempem wzrostu. Jest to szczególnie widoczne do momentu osiągnięcia dojrzałości płciowej. Prowadzony w nowoczesny sposób opas powinien wykorzystywać ten potencjał i działanie genów sterujące syntezą białka. Przy odpowiednim zbilansowaniu dawki pokarmowej można uzyskać duże, dzienne przyrosty masy ciała. Zapotrzebowanie na składniki pokarmowe zależy od masy ciała, intensywności opasu i jakości przyrostów. Młode zwierzęta, odkładając masę mięśniową, budują z białka i wody. Opasane w tym okresie zwierzęta potrzebują białka wysokiej jakości, szybko przyswajalnego i bogatego w aminokwasy egzogenne. W miarę wzrostu i rozwoju, zaczyna się odkładać coraz większa ilość tkanki tłuszczowej. Potrzeby energetyczne gwałtownie rosną, mięsień pokrywa się tłuszczem. Im

większe predyspozycje genetyczne do odkładania tkanki tłuszczowej, tym bardziej należy sterować dawką pokarmową. Najintensywniejszy rozwój mięśni trwa do 15-18 miesiąca życia, później zmniejsza się z powodu gorszego wykorzystania białka.

Wolnostanowiskowe i uwięziowe

Bydło mięsne może być utrzymywane w oborach wolnostanowiskowych i uwięziowych. Ważne, aby zwierzętom zapewnić dobrostan, czyli takie warunki utrzymania i pielęgnacji, aby zaspokoić ich potrzeby behawioralne i fizjologiczne. Decydujące znaczenie w wyborze systemu utrzymania mają względy ekonomiczne, przede wszystkim wielkość stada oraz koszt modernizacji lub budowy nowego budynku. System wolnostanowiskowy jest bardziej przyjazny dla zwierząt, posiada wiele zalet, ale jest przeznaczony dla większych stad. Może być stosowany zarówno w budynkach zamkniętych (tradycyjnych), jak i w otwartych, różnych typów.

źródło: PPR

Jan Burblis
DODR we Wrocławiu